

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
Julkisoikeusyksikkö
Erityisasiantuntija Elina Immonen

15.3.2024

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholilain 17 ja 26 §:n muuttamisesta (HE 7/2024 vp)

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikkoasiassa. Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi alkoholijuomien vähittäismyyntiä koskevia alkoholilain säännöksiä sallimalla luvanvaraiseen vähittäismyyntiin enintään 5,5 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien lisäksi myös enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävät käymisteitse valmistetut alkoholijuomat.

Oikeusministeriö on antanut 21.11.2023 päivätyn lausunnon (VN/23782/2023-OM-26) esityksen valmisteluvaiheessa. Launnossa kiinnitettiin huomiota muun ohella esitysluonnoksen suhteeseen perustuslain 18 §:ssä turvattuun elinkeinovapauteen sekä elinkeinonharjoittajien yhdenvertaiseen kohteluun perustuslain 6 §:n näkökulmasta. Lisäksi launnossa arvioitiin ehdotuksen suhdetta perustuslain 22 §:ssä säädettyyn julkisen vallan velvollisuuteen turvata perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen, perustuslain 19 §:n 3 momentissa julkiselle vallalle säädettyihin velvollisuuksiin edistää väestön terveyttä ja tukea perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi sekä perustuslain 20 §:n 2 momentissa säädettyyn velvollisuuteen turvata jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön. Oikeusministeriön esittämät seikat on hallituksen esitystä valmisteltaessa otettu asianmukaisesti huomioon. Esitys on lisäksi lähetetty eduskunnan perustuslakivaliokuntaan, jonka launnossa lakiehdotukseen liittyvät valtiosääntöoikeudelliset näkökohdat tulevat aikanaan arvioituiksi.

Oikeusministeriö lausuu sosiaali- ja terveysvaliokunnalle kunnioittavasti seuraavaa:

Hallituksen esityksessä tuodaan esiin, että hallitusohjelmassa on sovittu useista muista alkoholia koskevan lainsäädännön uudistuksista, joiden vaikutuksia arvioidaan myöhemmin erikseen kyseisissä esityksissä. Esityksessä on myös pidetty merkille pantavana, että nyt käsiteltävän esityksen ja sitä seuraavien lakimuutosten yhteen lasketut kokonaisvaikutukset alkoholin saatavuuteen voivat hallituskauden aikana muodostua huomattavan suuriksi. Edelleen esityksessä viitataan siihen, että korkea alkoholiverotus ja alkoholin saatavuuden rajoittaminen johtavat sosiaali- ja terveyshaittojen vähenemiseen ja vastaavasti näiden toimien heikentäminen päinvastaiseen lopputulokseen (s. 21).

Postiosoite
Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite
Besöksadress

Eteläesplanadi 10
00130 Helsinki
Finland

Puhelin
Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi
Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet
E-post, internet

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

Vaikka muiden alkoholia koskevien lainsäädännön uudistusten vaikutuksia ei tällä hetkellä voitaisi arvioida, oikeusministeriö katsoo, että viimeistään tulevien uudistusten valmistelun yhteydessä on arvioitava sekä nyt esitetyn alkoholilain muutoksen että muiden uudistusten yhteisvaikutukset. Alkoholiin liittyvien terveyshaittojen ehkäiseminen on kytköksissä perustuslain 19 §:n 3 momentissa julkiselle vallalle säädettyyn velvollisuuteen edistää väestön terveyttä. Hallituksen esityksessä alkoholikuolleisuuden lisääntymistä erityisesti alkoholia paljon käyttävien ihmisten joukossa pidetään muutoksen todennäköisenä seurauksena. Tähän nähden esityksellä on yhteys viime kädessä myös perustuslain 7 §:n 1 momentissa turvattuun oikeuteen elämään, johon liittyy perustuslain 22 §:ssä tarkoitettu julkisen vallan aktiivinen turvaamisvelvoite. Alkoholia koskevan lainsäädännön uudistusten vaikutusten kokonaisarviolla on siten merkitystä myös niiden valtiosääntöoikeudellisessa tarkastelussa.

Lakiteknisenä seikkana oikeusministeriö huomauttaa, että lakiehdotuksen 17 §:n 1 momentin johdantokappaleesta puuttuu 5,5 tilavuusprosenttia sisältävän alkoholijuoman osalta viittaus etyylialkoholiin. Esitetyn johdantokappaleen sanamuotoa on tarpeen tarkistaa seuraavasti:

Käymisteitse valmistetun enintään 8,0 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän ja muulla tavoin valmistetun enintään 5,5 tilavuusprosenttia **etyylialkoholia** sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntilupa koskee vähittäismyyntiä yhden vähittäismyyntipaikan sisätiloissa ja se myönnetään:
(1–4 kohta kuten hallituksen esityksessä).